

Верховний
Суд

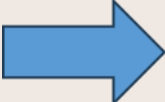
Повернення дітей в Україну. Іноземна судова практика щодо застосування Конвенції 1980 року.

Ольга СТУПАК

суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду

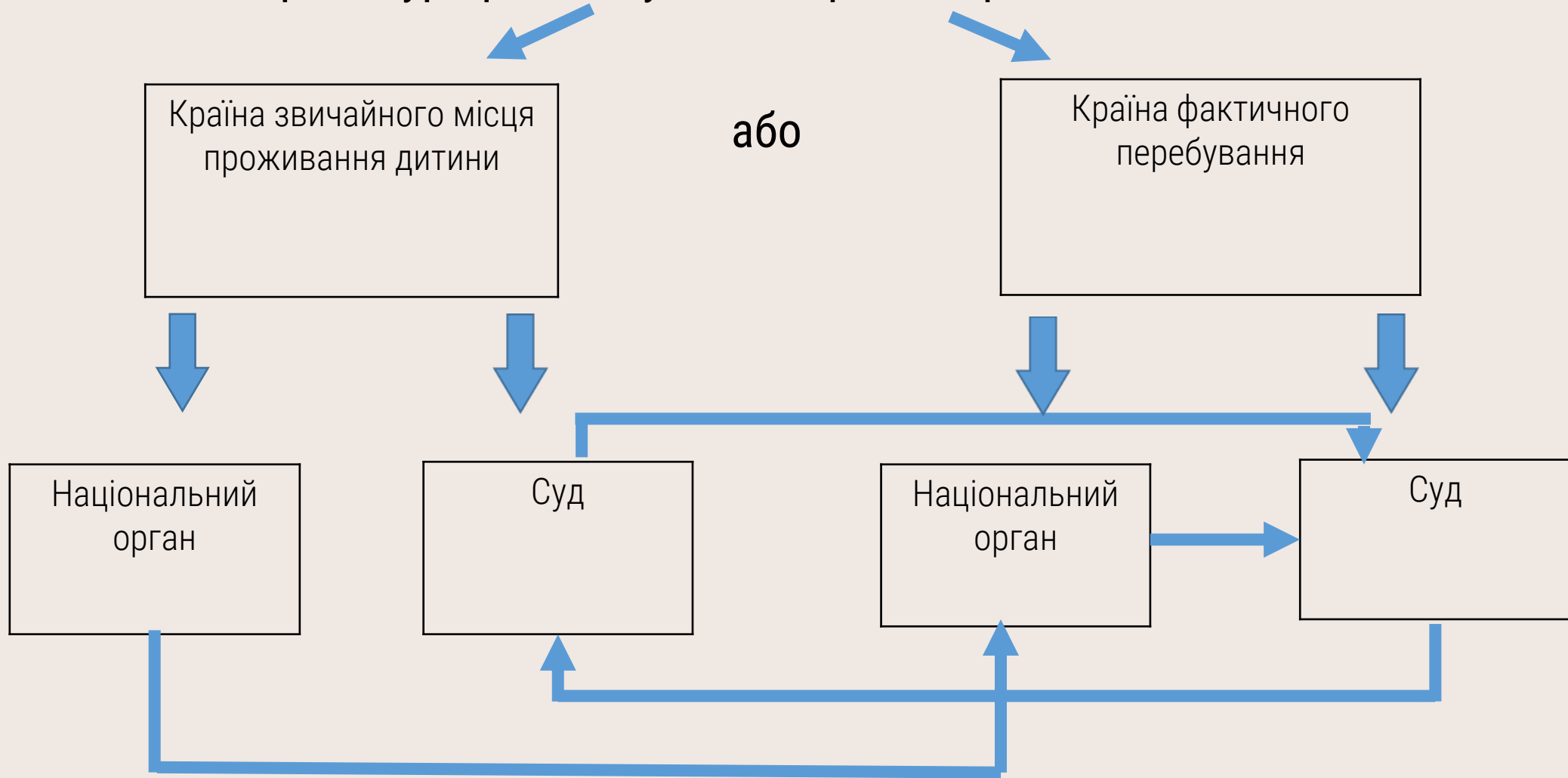
Суди країн Європейського Союзу вирішували низку спорів щодо повернення дітей, які знайшли притулок на чужих територіях:

 4 судові рішення передбачали повернення дітей, зокрема з Польщі та Німеччини, в Україну (м. Вишневе, Ужгород);

 у 11 випадках у поверненні дитини було відмовлено, переважно з міркувань безпеки.

 у 5 випадках суди затвердили угоди (Німеччина, Швейцарія, Польща), які, зокрема, передбачають, що дитина перебуватиме з матір'ю за кордоном до закінчення воєнного стану в Україні, після чого мати з дитиною повертаються в Україну.

Процедури розгляду заяви про повернення дитини

Постанова ВС від 08 березня 2023 року у справі № 607/23708/21

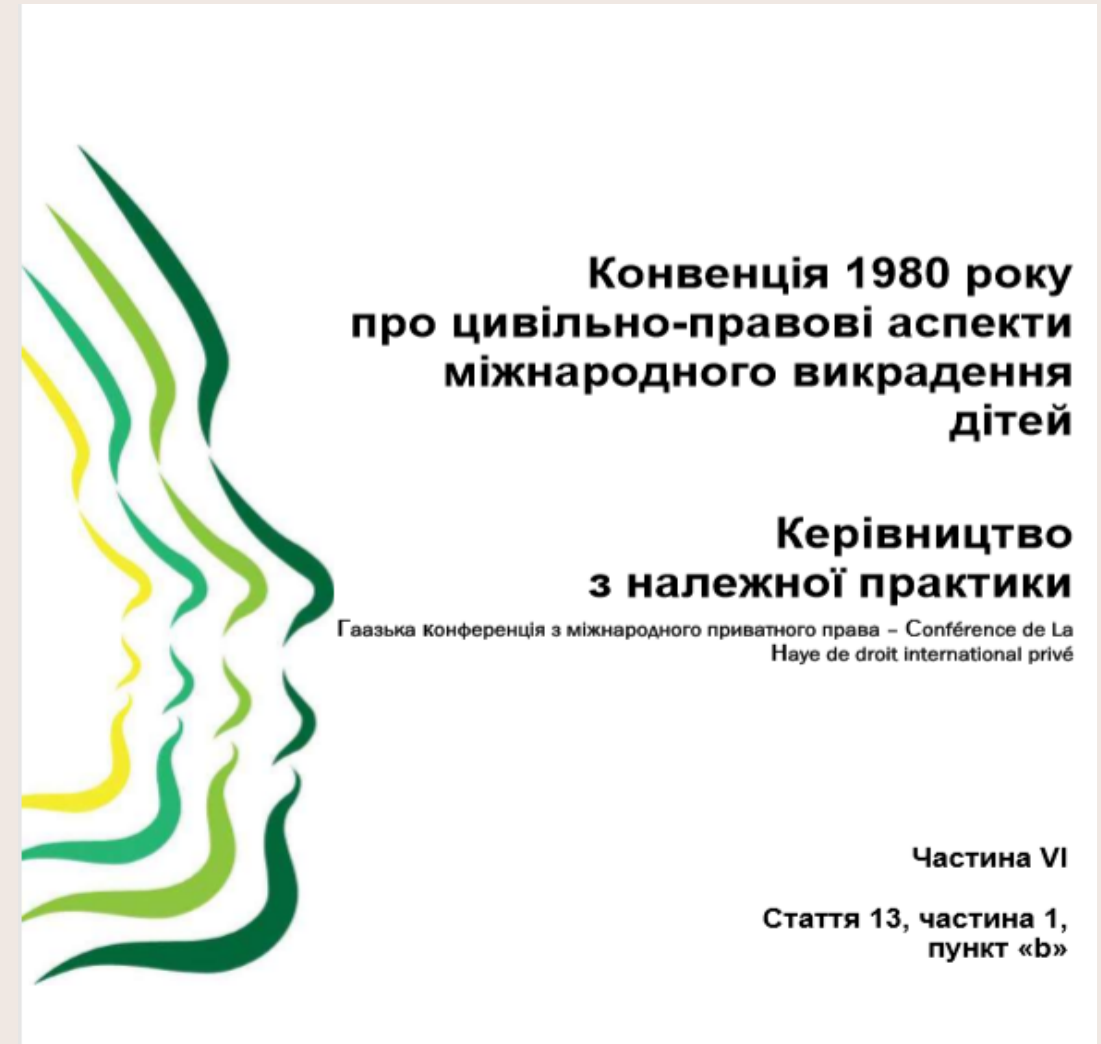
Правило статті 50 Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей (далі - Гаазька конвенція 1996 року) передбачає можливість паралельного застосування обох Гаазьких конвенцій для цілей повернення дитини, яка була протиправно переміщена або утримувалася.

ВС погодився із висновками судів попередніх інстанцій про те, що спірні правовідносини необхідно вирішувати виходячи із найкращих інтересів малолітньої дитини. Суди вірно вказали, що, вивозячи дитину без дозволу батька, ОСОБА_2 діяла в інтересах дитини, з меншою шкодою для малолітнього сина, ніж би дотримувалася умов угоди подружжя від 17 березня 2021 року, так як батько дитини, отримуючи державну допомогу, грошових коштів на утримання дитини не надавав, не турбувався про дитину, належних умов для проживання дитини не створював, тоді як вона на той час була безробітною, доглядала малолітнього сина, якому було лише два роки. До того ж умовами угоди подружжя від 17 березня 2021 року визначено основне місце проживання дитини разом з матір'ю.

Переклад українською – Конвенція 1980 року про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей. Керівництво з належної практики.

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/Konven_25_10_1980_vykr_ditei_1.pdf

(Це неофіційний переклад оригінального тексту, який доступний французькою та англійською мовами (офіційні мови Гаазької конференції з міжнародного приватного права (ГКМПП) на вебсайті www.hcch.net)

Постанова ВС від 17 серпня 2022 року у справі №613/1185/19

Статтею 13 Гаазької конвенції 1980 року передбачено, що судовий або адміністративний орган запитуваної держави не зобов'язаний видавати розпорядження про повернення дитини, якщо особа, установа або інший орган, що заперечує проти її повернення, доведуть, що:

- а) особа, установа або інший орган, що піклуються про дитину, фактично не здійснювали права піклування на момент переміщення або утримання, або дали згоду на переміщення або утримання, або згодом дали мовчазну згоду на переміщення або утримання;
- б) існує серйозний ризик того, що повернення поставить дитину під загрозу заподіяння фізичної або психічної шкоди або іншим шляхом створить для дитини нетерпиму обстановку.

Зазначені факти підлягають оцінці у сукупності з дотриманням якнайкращих інтересів дитини як на теперішній час, так і в майбутньому, оцінкою думки дитини, якщо вона досягла відповідного віку й рівня зрілості, оцінки сімейної ситуації загалом, проведення збалансованого та розумного зважування інтересів учасників справи тощо.

Постанова ВС від 23 березня 2023 року у справі № 344/6604/21

Обов'язок доведення наявності підстав для відмови у поверненні дитини Конвенція 1980 року покладає на особу, яка вчинила протиправне вивезення або утримання дитини (особу, яка заперечує проти повернення дитини).

Верховний Суд, погоджуючись з рішеннями судів про повернення дитини, яка незаконно утримується на території України, до Королівства Іспанії, звертає увагу, що відповідачка не надала доказів того, що повернення дитини утруднить її зв'язок з матір'ю. Між Республікою Іспанія та Україною діє безвізовий режим, позивачка працює в Україні і має дохід в Україні, не надала доказів проблем зі здоров'ям чи інших перешкод для супроводження дитини до країни постійного проживання.

Верховний Суд, з урахуванням статті 6 Конвенції про права дитини, також бере до уваги безпекову складову при оцінці повернення дитини до Королівства Іспанія, враховуючи, що Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64, затвердженим Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України в Україні був введений воєнний стан, який продовжується у зв'язку з тим, що агресія проти України триває.

Постанова ВС від 18 вересня 2023 року у справі № 545/2247/18

За наявності судового рішення про повернення дитини відповідно до Гаазької конвенції 1980 року, яке набрало законної сили, але залишається невиконаним, та відсутності наданої відповідно до Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року згоди компетентного органу іноземної держави, до якої підлягає поверненню дитина, на здійснення юрисдикції національними судами України вирішення питання про визначення місця проживання дитини не належить до юрисдикції національних судів України, а у разі встановлення вказаних обставин під час розгляду цивільної справи провадження у справі підлягає закриттю на підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України.

Дивитись також: на ОП КЦС ВС перебуває справа № 607/20787/19.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!